

2008. gada 6. jūnijā

Darbaspēka plānošana un darbinieku jautājumi

1. Kopsavilkums

ĀIPL *darbaspēka tirgus pētījuma* rezultāti skaidri norāda un apstiprina ĀIPL dalībuzņēmumu sākotnējo viedokli, ka darbaspēka kvalitāte Latvijā prasa tūlītēju uzmanību un ir nozīmīgs aspekts valsts ekonomiskajai izaugsmei un labklājībai.

ĀIPL iesaka valdībai koncentrēties uz izglītības sistēmu valsts līmenī, lai to pēc iespējas ātrāk attīstītu un nodrošinātu valsti ar augsti kvalificētu un motivētu darbaspēku. ĀIPL uzskata, ka nepieciešams integrēt Latvijas tautsaimniecības attīstības stratēģijas ar darbaspēka izglītības un sagatavošanas sistēmu uzlabošanas plāniem.

2. Rekomendācijas/Ierosinājumi

1. Izglītības kvalitātes paaugstināšana, absolventu motivēšana un kvalificēts darbaspēks:
  - Skolu un universitāšu vērtēšanas sistēma, kā arī izglītības nozarē nodarbināto personu kvalitāte un reputācija ir svarīgākais, uz ko valdībai jākoncentrējas.
  - Ciešāka sadarbība starp izglītības iestādēm un ražošanu.
  - Mācību prakšu popularizēšana.
  - Ieviest duālu izglītības sistēmu, tradicionālo mācīšanos un stažēšanos, līdzīgu kā vāciski runājošajās valstīs.
2. Novērst darbaspēka emigrāciju:
  - Nepieciešamība pēc pozitīvāka un redzamāka PR Latvijai.
  - Koncentrētāka un redzamāka darba iespēju reklamēšana Latvijā.
  - Interneta mājaslapa ar darba portālu, lai iedrošinātu atgriešanos dzimtenē.
3. Uzlabot valsts pārvaldes efektivitāti:
  - Ierobežot un samazināt ierēdņu skaitu.
  - Ieviest e-valdības pakalpojumus, lai palielinātu efektivitāti un administratīvo procedūru ātrumu.

3. Pamatojums

Pagājušā gada Augstās Padomes tikšanās laikā tika nolemts, ka darbaspēka tirgus situācija ir jāuzlabo, un ĀIPL ierosināja koncentrēties uz četrām galvenajām sfērām: migrāciju, izglītības kvalitāti, valsts pārvaldes efektivitāti un finanšu instrumentu pielietojumu.

Jāatzīmē, ka pēdējā pusgada laikā situācija Latvijas darbaspēka tirgū ir izmainījusies galvenokārt globālās ekonomikas, inflācijas un valdības ieviesto inflācijas apkarošanas pasākumu dēļ.

Darbaspēka resursu pieejamība nekvalificētajiem darbiem, kas nepieciešami pie vienkāršām

ražošanas operācijām, noliktavās, veikalos utt., ir palielinājusies, līdz ar to arī bezdarba līmenis ir nedaudz palielinājies. Celtniecības un būvniecības nozares ir sasniegušas savu virsotni un šajās nozarēs ir saskatāma lejupejoša tendence un attiecīgi tiek atbrīvoti šo nozaru darbinieki.

Salīdzinājumā ar iepriekš teikto, pieprasījums pēc kvalificētiem darbiniekiem un speciālistiem ir palielinājies. Darba devējiem joprojām ir problēmas kvalificētu, kompetentu un motivētu speciālistu un darbinieku atrašanā.

ĀIPL Latvijas darbaspēka tirgus pētījums

Lai rosinātu valdību aktīvāk domāt par darbaspēka jautājumiem, pagājušās Augstās Padomes tikšanās laikā tika ierosināts, ka ĀIPL veiks biedru aptauju, lai gūtu ieskatu par biedru uzņēmumu vajadzībām un viedokļiem attiecībā uz esošo darbaspēka situāciju Latvijā. ĀIPL veica tās dalībnieku aptauju lai:

- Noskaidrotu, vai ĀIPL dalībuzņēmumi ir apmierināti, vai arī tiem ir problēmas ar atbilstoša darbaspēka atrašanu savā nozarē;
- Darbaspēka problēmu gadījumos, noteiktu strādnieku tipus un konkrētas profesijas, kas ir nepieciešamas un kādas profesijas būs nepieciešamas nākotnē;
- Noskaidrotu galvenās un kopējās darbaspēka problēmas aptaujātajos uzņēmumos;
- Sniegtu rekomendācijas, ierosinājumus identificētā darbaspēka trūkuma risināšanai;
- Sniegtu rekomendācijas, kā izglītības iestādes varētu palīdzēt darbaspēka pieejamības un kvalitātes palielināšanā Latvijā.

Galvenie pētījuma secinājumi

Ņemot vērā faktu, ka lielākā daļa ĀIPL dalībuzņēmumu tika aptaujāti 2007. gada rudenī, kad situācija Latvijas darbaspēka tirgū bija atšķirīga, var secināt, ka pētījuma rezultāti norāda uz nepārprotamu nepieciešamību aktualizēt darbaspēka situāciju Latvijā un, ka iegūtie dati un secinājumi nav zaudējuši savu ietekmi, atspoguļojot patiesos ĀIPL dalībuzņēmumu uzskatus/vajadzības, kas ir uzskaitīti zemāk:

Tirgus

- Kvalificēta un motivēta darbaspēka trūkums.
- Paredzams speciālistu un kvalificēta darbaspēka deficīts tuvākajos 5-7 gados.
- Latvijas lielāko universitāšu absolventiem ir apmierinošs teorētisko, organizatorisko un komunikācijas iemaņu līmenis, bet vairumā gadījumu to motivācija ir ļoti viduvēja.

Uzņēmums

- Nepieciešamība pēc darbiniekiem ar augsti profesionālām iemaņām, personīgajām īpašībām un pieredzi.
- Nozares asociācijas maz dara, lai palīdzētu atrisināt uzņēmumu darbaspēka vajadzības.
- Uzņēmumi vidēji investē 40% no to pamatdarbības ienākumiem darbinieku apmācības programmās.

ĀIPL ieteiktie risinājumi

Lai risinātu darbaspēka pētījumā apzinātos jautājumus un problēmjas, ĀIPL ierosina sekojošos pasākumus:

- Izglītības kvalitāte, absolventu motivēšana un kvalificēts darbaspēks:
  - Skolu un universitāšu vērtēšanas sistēma, kā arī izglītības nozarē nodarbināto personu kvalitāte un reputācija ir svarīgākais, uz ko valdībai jākoncentrējas.
  - Ciešāka sadarbība starp izglītības iestādēm un uzņēmumiem.

- Mācību prakšu popularizēšana.
- Ieviest duālu izglītības sistēmu - tradicionālo mācīšanos un stažēšanos, līdzīgu kā vāciski runājošajās valstīs.
- Darbaspēka emigrācijas novēršana:
  - Nepieciešamība pēc pozitīvāka un redzamāka PR Latvijai.
  - Koncentrētāka un redzamāka darba iespēju reklamēšana Latvijā.
  - Interneta mājaslapa ar darba portālu, lai iedrošinātu atgriešanos dzimtenē.
- Valsts pārvaldes efektivitāte:
  - Ierobežot un samazināt ierēdņu skaitu.
  - Ieviest e-valdības pakalpojumus, lai palielinātu efektivitāti un administratīvo procedūru ātrumu.

Kopsavilkums

ĀIPL darbaspēka tirgus pētījuma rezultāti skaidri norāda un apstiprina ĀIPL dalībuzņēmumu sākotnējo viedokli, ka darbaspēka kvalitāte Latvijā ir kritiskā stāvoklī, kas traucē valsts ekonomiskajai izaugsmei un labklājībai.

ĀIPL joprojām iesaka koncentrēties uz tiem pašiem četriem virzieniem, kas tika nosaukti un atzīti par prioritātēm pagājušajā gadā - (kvalificēto speciālistu) migrācija, izglītības kvalitāte, valsts pārvaldes efektivitāte un finanšu instrumentu izmantošana, pētījums ir atklājis vienu nepārprotamu jautājumu, kuru nepieciešams risināt nekavējoties, proti, **darbaspēka kvalitāte**. Izglītība ir viens no līdzekļiem problēmas risināšanā, bet tajā pašā laikā ir nepieciešams padarīt reālu un pēc iespējas vienkāršāku kvalificētu un talantīgu speciālistu imigrāciju, kas ietver arī ārvalstīs strādājošo latviešu re-emigrāciju.

Tāpēc ĀIPL iesaka valdībai koncentrēties uz izglītības sistēmu valsts līmenī, lai to pēc iespējas ātrāk attīstītu un nodrošinātu valsti ar augsti kvalificētu un motivētu darbaspēku. ĀIPL uzskata, ka nepieciešams integrēt Latvijas tautsaimniecības attīstības stratēģijas ar darbaspēka izglītības un sagatavošanas sistēmu uzlabošanas plāniem.